R E F E R A T:

fra møte i Understøttelsen onsdag 22. okt. kl.12, der lærerpersonalet ved Stavanger folkeskoler og høyere skoler hadde møteplikt.
Foredrag av rikstaler Eyvind Strand.

Foredragsholderen ble introdusert av skolesjefen:
lærer Einer M. Hviding, som innledningsvis minte forsamlingen om at det er store tider vi lever i, Europa er støypeskeia, der"det gamle skal siga, og det nye skal vokse fram". Men"dei fleste kan ikkje eller vil ikkje lesa skrifta på veggen". Etter videre å ha konstatert at den gamle skolen ikke har maktet å fylle sin folkeoppdragende oppgave, fordi den har vært for mye basert på å gi kunnskaper, mens det nye sy n (?) gjelder å skape gode karakterer, lære høveleg atferd og vekke nasjonal ånd - ga han ordet til departementets utsending.

Rikstaler Eyvind Strand.

" Kampen mellom bolsjivismen og Vest-Europa angår alle vest-europeiske folk, framfor alt de mennesker som har med folkeopplysningen å gjøre". Nyordningen av de nazistiske land er så gjennomgripende at det er nødvendig at folkeoppdragerne er orientert.- Foredragsholderen gikk derfor igang med å gi de forsamlede lektorer, lærerinner og lærere den nødvendige inngående orientering om førerprinsippet kontra demokrati - alias jødisk plutokrati. (visstnok for det tilfelle at noen ikke skulle ha hørt det før). Derimot kunne han sjøl ikke begripe at det kunne kalles frihet at alle fikk lov å agitere mot og mene hva de ville om det bestående samfunn. "Hva slags frihet er dette ?"
Staten krever av oss at vi arbeider etter Nasjonal Samlings bettnings-linjer, i og med at vi beholder vår stilling". Hvis ikke, er vi bedragere. Lærerstandens oppgave er å orientere ungdommen om hvordan Nasjonal Samlings ideer og førerprinsippet skal gjennomføres i det nye Norge. Derfor forlanges at den blir sant orientert om bolsjivismen,- det er historie og samfunnslære.

Mens taleren vider utviklet den jødisk-marxistiske, forfalskede sosialismes ideologi kontra den nasjonal-sosiallistiske, ble forsamlingen noe distrahert av Stavanger Aftenblads fotograf som blusset opp med magnesiums-bomber, hvilket tydeligvis ikke nettopp vakte begeistring, idet ansiktene ble vendt andre steder hen enn nettopp mot podiet. (Bildene ble heller ikke gjengitt i avisenes referat neste dag, som inneholdt foredraget fra manus-skript, men intet nevnte om det som ellers hendte på møtet)
Ved enkelte avsnitt av talen var det merkbart at den strenge møteplikt hadde bevirket at der var antall forkjølte tilstede, som akkompagnerte bl.a. jødenes synderegister med påfallende harking og hosting,mens omtalen av bolsjivikene som notoriske avtalebrytere utløste en diskret men ironisk latter.

Ellers lot foramlingen i taus sinnsro rikstaleren repetere de engelske forbrytelser mot norske sivilpersoner, hendinger som skulle ha gjort folk nordpå ferdige med England, "selv om de ikke er N.S.",- helt til han under omtalen av utviklingen etter 9.april kom inn på Terbovens forhandlinger med Stortinget og påstod at
"Stortingets flertall så seg villig til å avsette kongen og regjeringen bare de fikk beholde gasjene sine som stortingsmenn....."
Gjennom en protesterende mumling lød et kraftig:

"Det er ikke sant ".

fulgt momentant av bravorop og voldsom klapping.
Taleren ser mot døren etter hirden:" Hvem er mannen ? Få tak i ham."
Mannen , lektor og stortingsmann Gustav Natvik Pedersen går rolig opp over, presenterer seg underveis og ber om å få redegjøre for sin protest, men blir avbrutt av rikstaleren :" Ta ham til Gestapo".

Forsamlingen som har reist seg, protesterer høylydt, og flere lektorer stiller seg ved Natvik Pedersens side og forlanger politilegitimasjon av hirdmannen som kommer til og skal ta ham, en ung gutt som later til ikke å være situasjonen voksen. Det skiltet han viser fram, fører til et kort ordskifte, der " politimannen", taleren og noen andre N.S.-folk som er kommet til unnsettning, opptrer ubehersket, mens lektorene rolig utleverer sine grenseboerbevis, men ser ut til å nekte å gå med. Natvik Pedersen:" Jeg forlanger at politiet kommer og arresterer meg:" Hele publikum viser tydelig en forbitret holdning i lektorenes favør, og muligens for å unngå større brudulje lover herr Strand å gi Natvik Pedersen ordet til en forklaring når han har endt sitt foredrag. Han antyder at det skal bli høve til et kort ordskifte."Jeg skal straks være ferdig". Forsamlingen setter seg øyeblikkelig rolig ned.

"Reichskommisar har slått fast", fortsetter han så,-" at flertallet av Stortinget var villig til å avsette kongen og regjeringen hvis de fikk beholde gasjene. Gjennom aviser og som brosjyre er dette foredraget blitt spredt over hele Norge, og hvis denne stortingsmann sier noe annet kaller han Reichskommisar en løgner og får ta sitt oppgjør med de tyske myndigheter.- Etter videre passende å ha karakterisert de som " spiser seg feite på partispekulasjoner" kommer han tilslutt inn på det som egentlig skulle være av interesse ved dette høve:

" Staten forlanger av den som idag tar imot en ny stilling i statens tjeneste, eller som forblir i sin gamle, at han som lærer oppdrar ungdommen positivt i det nye Norges ånd". De unge skal oppdras til nasjonalsosiallister, og lærerne er fagmennene nettopp til dette arbeid.(?) Det er det de har sin lønn for. Den lærer som stiller seg fiendtlig eller bare passiv her og allikevel beholder sin stilling forsussel vinnings skyld og innkasserer penger han i anstendighetens navn burde frasi seg, Han er en bedrager.
Taleren hadde mer å si til disse som "tror de kan skjule seg" under dekke av at de bibringer elevene den kunnskapsmengde de er pliktig til, og ikke påviselig forgår seg mot bestemmelser." Å, vi kjenner dem." Fordi de mener at det ikke kan føres pålitelig vitneprov mot dem, tror de seg trygge for å rammes av noen paragraf. Men:"Vi vet å lage denslags paragrafer." Han lovte videre at " vi skal straks ta dem", og ga en nærmere anvisning på hvordan: Vi begynner fra toppen og kommer nedover---- vi skal nok finne dem---- vi skal klare å få dem vekk---- vi vilikke tåle sabotører--- vi skal slå ned med hard hånd--- vi kjenner ingen barmhjertighet---, og sluttet med å slå fast (formodentlig for dem som måtte være ukjent med denne sats) at det fører bare en vei - osv. - og den går gjennom N.S. "Heil og sæl."

Ikke en hånd rørte seg til applaus.

Etter at skolesjefen hadde henvendt seg til ham og konferert med klokka i hånd, henvendte rikstaleren seg til lektor Natvik Pedersen:
"De får anledning til i et kort innlegg å presisere hva De mente med Deres protest" Noe agitatorisk foredrag kunne ikke tillates, men han kunne få taletid til en saklig redegjørelse " i den utstrekning skolesjefen finner rimelig."

Skolesjefen.lærer Hviding, hadde ventet at en forsamling som denne ville hatt nervene under bedre kontroll og ikke la seg forlede til demostrasjoner. Hanpekte på de ulempene det ville medføre for lærere (å gå uten inntekter) og elevene om skolene skulle bli stengt, og måtte bestemt fraråd alt som kunne oppfattes som demostrasjon. " Værsågod, herr Natvig Pedersen, De skal får 10 minutter."

Lektor Natvig Pedersen bestiger podiet: " Takk, det er mer enn nok. Jeg vil først understreke skolesjefens ord om at her er ingen grunn til å demostrere, og mine ord var heller ikke ment som en demostrasjon. Jeg ber dere være klar over det som er sagt:
Jeg har ikke nevnt eller omtalt Reichskommisar med ett ord. Foredrags-

holderen sa at flertallet av Stortinget ville avsette konge og regjering, hvis de fikk beholde sine gasjer. Til det svarte jeg:" Det er ikke sant." Jeg var som stortingsmann til stede ved de forhandlingene det gjelder. Det som skjedde var følgende: (Referatet er noe forkortet).
1. votering : Stortinget fikk forlagt kravet om avsettelse av konge og regjering. Ved votering ble det forkastet av flertallet. Dette har jeg tidligere forklart overfor de tyske myndigheter. Det var ikke tale om gasje. Under de videre forhandlinger ble det i et utkast til avtale mellom de tyske og Stortinget av forhandlere satt inn et punkt om at Stortinget skulle bli stående inntil det var valgt et nytt. Stortinget kunne da ikke betrakbes som oppløst før det var blitt valgt et nytt. Jeg har aldri lagtidette at vi skulle motta gasje. Den ble overhode ikke nevnt. Vi gikk alle ut fra som en selvfølge atvi ingen gasje skulle ha, Bare beholde våre mandater."

Rikstalèren avbryter:? Vil De da si at Reichskommisar lyver?"

Natvig Pedersen; som hele tiden er fullkomment rolig og beherskot, klar og konsist, pointerer på nytt at han ikke taler om Reichskommisar, men bare sier hva han sjøl har vært med på.
Strand avbryter igjen og snakker hissig i munnen på lektoren.

Skolesjefen griper inn, minner om at det nå er Natvig Pedersen som har ordet. Strand skal få tur etterpå.
Natvig Pedersen, fortsetter rolig og saklig sitt referat, mens Strand - etter å ha besørget politi tilkalt- tramper forstyrrende opp og ned (han er i hirduniform) inntil et høylydt og harmfullt "hysssjjj" fra hele salen får ham til å moderere marsjen. Natvig Pedersen gjentar at dette er hva han også har forklart overfor de tyske myndigheter, og slutter: "Jeg kan ikke ved terror bli overbevist om at det jeg har deltattx i, er uvirkelig. Takk for oppmerksomheten".

Rikstaler Strand.:" Denne mann avsanner hva Reichskommisar har sagt. Han har holdt et agitatorisk foredrag. Han sier: Jeg uttaler meg ikke om Reichskommisar, men det er like fullt å agitere mot Reichskommisar og å beskylder ham får å lyve." Videre antyder han truende at det er bra at dette er blitt åpent uttalt for en forsamling og ikke lenger kolporteres underjordisk, og slutter med:" Jeg tror mer på Reichskommisar enn på herr Natvig Pedersen".

Dermed mente han å være ferdig og kunne overlate lektoren til hird og politi, men forsamlingen mente anderledes. En annen lektor som var lovet å få uttale seg, ber ~~xxxx~~ om ordet, men blir avvist. En tredje vender seg til publikum og former en protest:" Det er blitt talt om løftebrytere her-". Flere lektorer gjør felles sak. Taleren, hirden og noen andre N.S.-folk (ikke av forsamlingen) er rasende, de første virker helt ustyrlige og går til håndgripeligheter, mens Strand brøler:" Disse fire herrer er under arrest Politibilen venter utenfor." Forsamlingen er opprørt og gjør tegn til å følge "Ingen andre slipper ut, dørene er låst". N.S.-dørvaktene åpner for 5 ~~lektorer~~ lektorer og deres voktere, publikum styrer sin harme, men legger ikke skjul på sin innstilling. Man ~~xxx~~ setter seg endelig ned og hører skolesjefen avslutte møtet, idet han beklager ~~xxxxxxx~~ den viste mangel på beherskelse og disiplin (fra hvis side?) hos en stand som skulle foregå ungdommen med et godt eksempel. Han bruker uttrykket "opptre anstendig", og innbyr til sist interesserte til møte samme kvell i N.S.-huset for dannelse av en N.S.lærergruppe. "Heil og sæl".

Forsamlingen forlater lokalet hellig overbevist om at ingen N.S-lærergruppe har ringeste sjanse i Stavanger etter dette møtet, like så litt som før.

22-23/10 1941